

УДК 37.064.1:373.2:005.336.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-32>**Наталія БОНДАРЕНКО,***orcid.org/0000-0001-6359-4289*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної освіти

*Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
(Дніпро, Україна) nbbondarenko@ukr.net***Тетяна ГРИБОЄДОВА,***orcid.org/0000-0003-0618-806X*

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри дошкільної освіти

*Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
(Дніпро, Україна) tatiana_khokhlova@ukr.net*

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті йдеться про актуальну проблему сучасності - пошук шляхів партнерської взаємодії педагогів дошкільного закладу і батьків дошкільників. В усіх законодавчих документах України, таких як: «Конституція», «Закон про освіту», «Закон про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців, підкреслюється важливість створення безпечного та щасливого середовища для дітей, відповідальність дорослих за їх здоров'я і життя, результативну освіту. Важливим є підвищення професійної компетентності педагогів, їх готовності до роботи з батьками, бажання та вміння сприяти формуванню позитивного іміджу ЗДО. Висвітлено роль керівника ЗДО в організації роботи дошкільного закладу по підвищенню педагогічної культури батьків, пошуку шляхів налагодження партнерської взаємодії з батьками. Визначені ті форми роботи з батьками, які є найбільш результативними (ділові ігри, дискусійні клуби, відео-презентації, сімейні подорожі, розваги, організація виставок, проведення батьківських клубів тощо). Розкрито причини порушення гармонії родинних стосунків в системі «батьки – діти - люди старшого віку (бабусі, дідусі)», що приймають активну участь у вихованні дошкільників. Надаються пропозиції щодо вдосконалення просвітницької діяльності ЗДО. За результатами спостереження організації форм роботи з батьками розкрито можливості оздоровлення сімейної атмосфери шляхом використання різних форм взаємодії батьків і дітей (сумісні прогулянки, читання дитячої художньої літератури, перегляд фільмів, складання сімейного альбому, показ сімейних театральних вистав, участь у спортивних секціях тощо). Визначено провідну роль педагога дошкільного закладу в індивідуальній роботі з батьками через використання можливостей он-лайн спілкування, обміну думками стосовно виховання дітей та вирішення проблемних ситуацій, які виникають у батьківсько-дитячих стосунках, через мотивацію батьків до пошуку сучасних адекватних форм взаємодії з колективом ЗДО. Важливе місце у статті займає вивчення ролі партнерської взаємодії батьків і педагогів ЗДО у розвитку позитивного іміджу закладу.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, педагогічний колектив, батьки, педагоги, сім'я, компетентність, імідж дошкільного закладу, педагогічна культура, освітнє середовища, партнерська взаємодія.

Nataliia BONDARENKO,*orcid.org/0000-0001-6359-4289*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Preschool Education

Donbas State Pedagogical University

(Dnipro, Ukraine) nbbondarenko@ukr.net**Tetiana HRYBOIEDOVA,***orcid.org/0000-0003-0618-806X*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Preschool Education

Donbas State Pedagogical University

(Dnipro, Ukraine) tatiana_khokhlova@ukr.net

PARTNERSHIP OF EDUCATORS AND PARENTS IN FORMING THE IMAGE OF THE INSTITUTION OF PRE-SCHOOL EDUCATION

The article deals with the current problem of our time – the search for ways of partnership between preschool educators and parents of preschoolers. In all the legislative documents of Ukraine, such as: “Constitution”, “Law on Education”, “Law on Preschool Education”, the Basic component of preschool education, methodical recommendations

on the organization of interaction of institutions of preschool education (IPE) with parents of children, it is emphasized the importance of creating a safe and happy environment for children, the responsibility of adults for children's health and life, effective education. It is important to increase the professional competence of educators, their readiness to work with parents, and the desire and ability to contribute to the formation of a positive image of the IPE. The role of the head of the IPE in organizing the work of the preschool institution to improve the pedagogical culture of parents, and finding ways to establish a partnership with parents is highlighted. The most effective forms of work with parents (business games, discussion clubs, video presentations, family trips, entertainment, organization of exhibitions, parent clubs, etc.) are determined. The reasons for the violation of the harmony of family relations in the system "parents – children – elderly people (grandparents)" who take an active part in the education of preschoolers are revealed. The proposals are provided for improving the educational activities of the IPE. According to the results of the observation of the organization of forms of work with parents, the possibilities of improving the family atmosphere through the use of various forms of interaction between parents and children (joint walks, reading children's literature, watching movies, compiling a family album, showing family theater performances, participating in sports sections, etc.) are revealed. The leading role of the educator of the preschool institution in individual work with parents through the use of online communication opportunities, the exchange of opinions about growing up children, and the resolution of problematic situations that arise in parent-child relationships, through the motivation of parents to find modern, adequate forms of interaction with the staff of special education, are determined. An important place in the article is the study of the role of partnership interaction of parents and educators of institutions of preschool education in the development of a positive image of the institution.

Key words: institution of preschool education, pedagogical/teaching staff, parents, educators, family, competence, image of institution of preschool education, pedagogical culture, educational environment, partnership interaction.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів у роботі педагогічного колективу ЗДО має бути залучення сім'ї до роботи освітнього закладу, формування почуття єдності між батьками і педагогами та підвищення відповідальності батьків за підготовку дітей до життя в сучасному соціумі. Якщо це почуття не сформовано, батьки і педагоги можуть відчувати себе не союзниками та односторонніми, а опонентами, які перебувають «по різні боки барикади». Тоді як єдність цінностей та вимог з боку дорослих забезпечує нормальний розвиток дитини і дає змогу педагогам прямо чи опосередковано впливати на сімейне виховання дітей та загальний результат освітнього процесу ЗДО та родини. Сучасність вимагає оновлення форм, змісту, технологій підвищення педагогічної культури батьків, пошуку шляхів створення передумов для формування позитивного іміджу ЗДО, в тому числі й через комунікацію у соціальних мережах. Отже, планування роботи закладу дошкільної освіти з батьками потребує детального вивчення, аналізу їх змісту і врахування потреб батьків вихованців для досягнення позитивного результату взаємодії та оновлення форм і методів роботи з сім'ями.

Аналіз останніх досліджень. Державна політика в галузі освіти утверджує важливу та провідну роль сім'ї у вихованні молодого покоління. Ідею взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання відображено у нормативно-правових документах, а саме: Законі України «Про освіту» (Закон про освіту, 2022), Законі України «Про дошкільну освіту» (Закон про дошкільну освіту, 2022), Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт, 2021).

Зокрема, у Законі України «Про освіту» сказано, що батьки є одними з учасників освітнього процесу,

яким надано певні права та визначені обов'язки, а також окреслено напрями взаємодії батьків із закладами освіти, а саме: здійснення освітнього процесу, громадське самоврядування та фінансування закладів освіти (Закон про освіту, 2022).

Аналіз сучасних досліджень (Азаров Ю., Арнаутова О, Зверева О, Козлова А., Куликова Т. та ін.) показує, що роботу з налагодження взаємодії дитячого садка та сім'ї можна будувати за такими напрямками: вивчення сім'ї вихованця й умов виховання дітей в сім'ї; добір відповідних методів і прийомів роботи з батьками; застосування форм та методів педагогічної освіти батьків; підвищення активності батьків; створення рекомендацій педагогам щодо роботи з різними категоріями сімей.

Рожко-Павлишин Т. зазначає у своїй статті: «... вивчення сім'ї вихованця дає педагогу можливість ближче познайомитися з ним, зрозуміти стиль і спосіб життя родини, її традиції, духовні цінності, виховні можливості, взаємини дитини з батьками, але слід пам'ятати, що вивчення сім'ї – справа делікатна, яка вимагає від педагога поваги до всіх членів родини, щирості, бажання надати допомогу у вихованні дітей. Методи вивчення сім'ї є інструментами, за допомогою яких, збираються, адаптуються, узагальнюються дані, що характеризують сім'ю, розкривають взаємозв'язок і закономірності виховання дітей. Цінний досвід соціально вагомої поведінки отримують діти й дорослі в ході спільних акцій, спрямованих на розвиток взаємодії дитячого садка та сім'ї, об'єднання зусиль батьків і працівників закладів дошкільної освіти» (Рожко-Павлишин, 2018).

Метою статті – є пошук ефективних шляхів побудови партнерської взаємодії педагогів та батьків вихованців у формуванні іміджу закладу дошкільної освіти. Визначення ролі керівника

ЗДО у підвищенні рівня культурної компетентності педагогічного колективу, як умови плідної співпраці з родинami дошкільників. Важливим вважаємо також, дослідження передумов підвищення конкурентоздатності ЗДО та створення його позитивного іміджу.

Виклад основного матеріалу. Дослідники підкреслюють, що сучасне освітнє середовище ЗДО та сім'ї має забезпечувати достатній психологічний комфорт для дітей, батьків вихованців та педагогічного колективу закладу належною неперервною комунікацією. Відомо, що саме працівники дошкільного закладу разом із спільнотою батьків формують освітнє середовище, в якому буде затишно навчатися, грати, зростати, а дорослим - працювати і виконувати свої професійні обов'язки. Ми підтримуємо точку зору, що: «... освітнє середовище відображає рівень культури, сформованою в дитячому садку та цінності, що сповідають його працівники. ... на зміст і рівень освітнього середовища впливає рівень співпраці ЗДО із засновником, батьками і громадськістю» (Бобир, 2: 4). Ми говоримо, що дитячий садок має формувати не просто громадянську позицію, важливі компетентності, а й перед усім створювати середовище для успішних, веселих, щасливих дітей. Тож дорослі, які відповідають за результативну освіту, здоров'я і життя дітей повинні також дбати про їх духовний комфорт, підбирати ефективні методи і прийоми формування особистості з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей дошкільників. Отже, важливою є партнерська взаємодія з батьками, людьми старшого віку, які приймають активну участь в загальній соціалізації та підготовці дітей до життя. Таким чином, при плануванні різних форм роботи з батьками, керівник дошкільного закладу має враховувати напрям роботи з формування педагогічної культури батьків, де можуть бути використані відеопрезентації, вирішення проблемних ситуацій з життя ЗДО та сім'ї, тренінги та обмін досвідом виховання дітей за чашкою кави, консультації психолога, логопеда, зустрічі з лікарями-педіатрами, вчителями початкової школи. В сучасних нестабільних умовах життя сімей (воєнний стан, евакуація, стресові ситуації, пов'язані втратою належних умов життя, роботи за фахом, можливості дітям відвідувати освітні заклади) такі форми роботи з батьками для їх результативності та зручності можна проводити як оф-лайн так і в он-лайн – форматі.

Але важливо підвищувати професійну компетентність педагогів одним із важливих складників якої – є емоційна компетентність, яка дозволяє

вирішувати всі завдання з виховання особистості, окреслені Державним стандартом дошкільної освіти. Ми дотримуємося визначення про те, що: «Професійна компетентність особистості є складним психологічним утворенням, що забезпечує успішність її професійної діяльності й охоплює систему діяльнісно-рольових (знання, вміння й навички) та особистісних (професійно важливі навички) характеристик» (Демошук, 2021: 14).

Для вирішення завдань такого спрямування успішними можуть бути: проведення ділових ігор; вивчення цікавого досвіду роботи педагогів ЗДО та батьків; організація дискусійних клубів, де обговорюють статті науковців та практиків з досвіду роботи інших країн; проведення самоаналізу і складання власних програм розвитку та корегування здобутого життєвого досвіду, набуття вмінь гармонізації взаємин з оточуючим світом. Створення психологічно насиченого та безпечного освітнього середовища для дітей дуже залежить від гармонійної сімейної атмосфери. На жаль, сьогодні життя сім'ї позначено відстороненням, відчуженням світу дітей і дорослих, насиченням швидкими інформаційними потоками, електронними книжками та іграми, відсутністю близького емоційного контакту батьків та дітей. І начебто всі задоволені – діти сидять в соціальних мережах, не заважають, не галасують, а дорослі зайняті своїми «важливими дорослими справами». Але нічого не може замінити живого, емоційно насиченого безпосереднього спілкування дорослих і дітей, братів і сестер різного віку; заняття шахами з дідусем, слухання бабусиних казок. Коли вся сім'я спілкується за одним столом, разом дивляться та обговорюють фільми, аналізують ситуації з власного життя, займаються ретроспогадами, будують плани на майбутнє. Спілкування під час читання книжки дитині на ніч, розповідання казок особливо важливе, бо саме в такі хвилини встановлюються довірливі стосунки, дитина почуває себе потрібною та захищеною, вчиться досвіду позитивних дій, отримує відповіді на всі свої запитання. Тут в нагоді можуть бути «старі», добре зарекомендовані форми взаємодії ЗДО і батьків вихованців, як: батьківські клуби, педагогічні читання, батьківські конференції, листування, відвідування сімей педагогами, бесіди та виставки спільних поробок батьків і дітей, участь у спортивних святах. При плануванні таких заходів для їх проведення можна обирати різні методи роботи, проблеми для обговорення, місце зустрічі, склад учасників, але головний принцип – відсутність формалізму, моралізування, критики та недовіри або зверхнього

ставлення. Досвід нашого спостереження роботи з батьками свідчить, що спочатку треба вивчити склад сім'ї та досвід виховної практики її, рівень педагогічної культури батьків та стиль спілкування з дітьми в сім'ї, проблеми що їх хвилюють та чи приймають у вихованні дошкільників люди старшого віку. Дуже цікаво проходять зустрічі батьків і педагогів ЗДО, коли є можливість програвати деякі ситуації з життя ЗДО та сім'ї, використовувати відео-матеріали сімейних свят, подорожей, коли присутні музика й гумор, відбувається спілкування «на рівних». Кількість присутніх батьків зростає, коли використовують в ЗДО показ театру з виступом дітей, проводяться майстер-класи з приготуванням оригінальних страв або пошиву одягу, іграшок для дітей тощо. Ці форми роботи з батьками створюють дійсно партнерські стосунки між педагогічним колективом ЗДО і членами сімей вихованцями, відбувається оздоровлення мікроклімату, як в дошкільному закладі, так і в сімейних стосунках, виникають довіра, увага, мотивація до пошуку адекватних форм взаємодії між усіма дорослими, які відповідають за підготовку дитини до життя та успішного навчання у школі. Крім того, виникнення довірливих відносин між усіма учасниками освітнього процесу педагогів і батьків підвищують імідж дошкільного закладу.

Вважаємо за необхідне уточнити поняття «імідж дошкільного закладу». Це питання досліджувалось в науковій літературі різними вченими. Так, його складові були визначені ще у педагогічній спадщині, в якій розкрито, що позитивний образ освітнього осередка включає такі основи, як: колективізм, який пронизує усі сфери життя освітнього закладу; принцип взаємозв'язку і наставництво старших вихованців над молодшими; використання різних видів праці; самостійність; наявність символів і атрибутів колективу (прапор, гімн, одяг); обов'язкове дотримання дисципліни і самоуправління, партнерська співпраця на рівні вихованців та педагогів, які мають виробляти свій стиль спілкування з дітьми на гуманних та демократичних основах; використання традицій, які надають вихованцям почуття захищеності та позитивні емоції, створюють сімейний психологічний мікроклімат (Погребняк, 2004). Отже, є декілька підходів до визначення поняття «імідж сучасного дошкільного закладу». Його пов'язують з необхідністю презентації реклами і як складника надання якісних освітніх послуг; з цим поняттям пов'язують кадровий склад і стан освітнього середовища ЗДО; й що дуже цікаво для нашого дослідження – із взаєминами у системі

«вихователь – вихованці – батьки вихованців». Тобто, виділяють внутрішню та зовнішню сторону іміджу ЗДО, таким чином, зміст внутрішньої – складають працівники ЗДО, а зовнішня сторона – це діти, батьки вихованців та громадські організації, які беруть участь у підтримці змісту життя закладу та створенню належних матеріальних умов (Почепцов, 2005). Але важливо дотримуватись головного – щоб імідж ЗДО був позитивним. Кононко О. у своєму дослідженні, присвяченому характеристиці сучасного ЗДО, окреслює важливі показники його, до яких належить: гармонійне освітнє середовище; висококваліфіковані педагогічні кадри, які дотримуються норм гуманної педагогіки та індивідуального підходу до кожної дитини; сучасні іграшки і дидактичні матеріали; використання інноваційних технологій у вихованні та варіативних формах роботи з батьками; дотримання дисципліни праці; безпеки життєдіяльності; збалансованого харчування тощо (Кононко, 2006).

Вивчення досвіду роботи Живаєвої Т., яка пов'язує імідж освітнього закладу з особистістю його керівника, свідчить про те, що імідж залежить від першого враження в процесі зустрічі батьків з директором ЗДО, куди входить: зовнішній вигляд, рівень культури, комунікативні здібності, професіоналізм, мова спілкування та особливо підкреслюється «...забезпечення зворотного зв'язку з батьками» (Живаєва, 2022).

В час використання медіо-ресурсів керівник дошкільного закладу має використовувати різноманітні гаджети, медіотехнології, дистанційні форми роботи з вихованцями та їх батьками для підвищення педагогічної культури членів сімей вихованця, надання інформації, допомоги батькам у вирішенні проблемних ситуацій у спілкування з дітьми, для побудови плідних інтерактивних відносин та популяризації досвіду роботи власного ЗДО і розвитку іміджу закладу.

Практики-управлінці вважають за необхідне у період воєнного стану не тільки відновлювати роботу ЗДО різних типів (за умов наявності безпечних укриттів), а й надавати педагогам і батькам адресну психологічну підтримку. Стосовно допомоги педагогам зрозуміло, що для виконання професійних обов'язків їм необхідні не тільки фахові компетентності, а й належний психологічний стан, який створює позитивний психологічний клімат ЗДО та формує середовище безпеки, комфорту та затишку для дітей, а батькам вихованців – надає впевненості, формує належний рівень довіри до роботи педагогічного колективу ЗДО (Данюк, 2022). Керівник ЗДО має звертати увагу,

що підвищення кваліфікації педагогів особливо в умовах воєнного стану можливо через самоосвіту, з використанням дистанційних форм навчання (он-лайн курси, вебінари, круглі столи, консультації з актуальних проблем дошкільної освіти) та через використання допоміжних он-лайн ресурсів. Наприклад, вивчення досвіду альтернативного он-лайн садка НУМО, який створено за допомогою ЮНІСЕФ і МОН, що у відсутності можливості відвідувати ЗДО дітям допоможе батькам і педагогам організувати розвивальне освітнє середовище для дошкільників вдома.

Висновки. Таким чином, актуальність нових форм взаємодії дошкільного закладу з батьками є особливо актуальною, про що свідчать нормативно-правові документи України. Важливим є пошук форм роботи з батьками, які будуть цікавими, резуль-

тативними, дозволять підвищити їх педагогічну та загальну культуру. У зв'язку з цим особливо зростає роль керівника ЗДО у підвищенні професійної компетентності педагогів та їх готовності до пошуку ефективних форм роботи з батьками. Спільна взаємодія сімей вихованців та педагогів ЗДО, відсутність непорозумінь та конфліктів створює передумови до появи мотивації на подальшу плідну співпрацю та підвищує імідж ЗДО.

У статті було досліджено лише деякі аспекти роботи керівника ЗДО та педагогічного колективу в організації співпраці з батьками. Метою подальшого дослідження є вивчення особливостей організації роботи з батьками вихованців з особливими освітніми проблемами (ООП), пошук дієвих форм і методів формування у них мотивації до партнерської взаємодії з дитячим садком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) від 12 січня 2021 року. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Бобир В. Освітнє середовище дитячого садка: що врахувати під час самооцінювання. *Вихователь-методист дошкільного закладу* № 12. 2021. С. 4.
3. Данюк В., Філанчук С. Організували роботу закладу освіти в умовах воєнного стану: що у в пріоритеті. *Практика управління дошкільним закладом* № 9. 2022. С. 4-5.
4. Демощук М. Базові якості особистості: організація педагогічного процесу для формування емоційного інтелекту. *Дитячий садок. Управління.* № 3 (109), 5-6. 2021. С. 14
5. Живаєва Т. Імідж освітнього закладу та особистість керівника. *Дошкільне виховання* № 5. 2022. С. 18-19.
6. Закон України Про дошкільну освіту від 13 травня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
7. Закон України Про освіту від 05 липня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Кононко О. Сучасний дитсадок: який він? *Дошкільне виховання* № 7. 2006. С. 3-6
9. Рожко-Павлишин Т. Взаємодія з сім'єю – пріоритетний напрям діяльності закладу дошкільної освіти. *Науковий журнал. Молодий вчений «Young Scientist».* № 11 (63) • November, 2018 С. 13-17
10. Погребняк Н. Створення іміджу сучасного дошкільного закладу. *Дошкільне виховання* № 11. 2004. С. 10-11.
11. Почепцов Г. Типи іміджей. *A3pRGigest.* 2005. № 5. С. 19.

REFERENCES

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) vid 12 sichnia 2021 roku [Basic component of preschool education (new edition) dated January 12, 2021].* URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> [in Ukrainian].
2. Bobyr, V. (2021). Osvitnie seredovyshe dytiachoho sadka: shcho vrakhuvaty pid chas samo otsiniuvannia [Nursery school educational environment: what to consider during self-evaluation]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu, 12, 4* [in Ukrainian].
3. Daniuk, V., & Filanchuk, S. (2022). Orhanizuvaly robotu zakladu osvitu v umovakh voiennoho stanu: shcho u v prioryteti [Organized the work of the institution of educational under martial law: what is the priority]. *Zhurnal praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom, 9, 4–5* [in Ukrainian].
4. Demoshchuk, M. (2021). Bazovi yakosti osobystosti: orhanizatsiia pedahohichnoho protsesu dlia formuvannia emotsiinoho intelektu [Basic personality qualities: organization of the pedagogical process for the formation of emotional intelligence]. *Dytiachyi sadok. Upravlinnia, 3 (109), 14* [in Ukrainian].
5. Zhyvaieva, T. (2022). Imidzh osvitnoho zakladu ta osobystist kerivnyka [The image of the educational institution and the personality of the head]. *Doshkilne vykhovannia, 5, 18–19* [in Ukrainian].
6. *Zakon Ukrainy Pro doshkilnu osvitu vid 13 travnia 2022 roku [Law of Ukraine On Preschool Education dated May 13, 2022].* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> [in Ukrainian].
7. *Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05 lypnia 2022 roku [Law of Ukraine on Education dated July 5, 2022].* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
8. Kononko, O. (2006). Suchasnyi dytsadok: yakyi vin? [Modern nursery school: what is it like?]. *Doshkilne vykhovannia, 7, 3–6* [in Ukrainian].
9. Rozhko-Pavlyshyn, T. (2018). Vzaiemodiia z simieiu – priorytetnyi napriam diialnosti zakladu doshkilnoi osvity [Interaction with the family – a priority activity of the institution of preschool education]. *Naukovyi zhurnal. Molodyi vchenyi «Young Scientist», 11 (63), 13–17* [in Ukrainian].
10. Pohrebniak, N. (2004). Stvorennia imidzhu suchasnoho doshkilnoho zakladu [Creating the image of a modern preschool]. *Doshkilne vykhovannia, 11, 10–11* [in Ukrainian].
11. Pochepstov, H. (2005). Typy imedzhei [Types of images]. *AZpRDigest, 5, 19* [in Ukrainian].